

DEBRECENI
PROTESTÁNS LAP
EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
talunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lpen.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltetnek.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Advent.

Eljön a Krisztus és nálunk marad,
Ha szívünk nem lesz hideg kődarab.
Ha fölmelegszik szelid szavára:
S buzgó hittel gyűl hívők táborába.

Eljön a Krisztus és nálunk marad,
Ha nem leszünk megkötvé, mint a rab,
Ha összetörjük a bilincset, a bűnt,
Mely miatt keblünk öröme tova tűnt.

Eljön a Krisztus és nálunk marad,
Ha ugy készítgetjük el magunkat,
Hogy tiszta legyen lelkünk és szívünk,
Mert szent az, kit fogadni készülünk.

Eljön a Krisztus és nálunk marad,
Gonosz kísértő nem lesz hatalmad.
Igazság, élet vesz birodalmat;
Eljön a Krisztus és nálunk marad.

Eljön a Krisztus és nálunk marad;
Mily boldog, a kinek ez ad vigaszt.
Eltűnik a ború, oszlik a köd,
A hitnek napja újra felsütött.

Eljön a Krisztus és nálunk marad,
Nem nyerhetsz hát kétség diadalmat.
Nem lesz többé a földön örököd,
A remény napja újra felsütött.

Eljön a Krisztus és nálunk marad,
Boldogság honol uralma alatt.
Szegények, árvák lesznek boldogok:
A szeretet napja tisztán ragyog.

Keresztyén.

Menedék a viharban.

Sötét felhők kavarnak egünkön s a vak télben fényes villámok gyulnak ki fejünk felett. Mennydörgés moraja hallszik, fülledt a lég: vihar lesz.

Régóta készül ránk e veszedelem, tulajdonképpen csak annak a nagy depressiónak kiegyenlítődése, melyet a középkori keresztyén államnak, a pápa és a római császár vezetése alatti köztársaságnak a nemzeti államokkal és a korszellemmel való összeütközése idézett reánk.

Ennek az összeütközésnek volt Róma elfoglalása és az egységes Olaszország megalakulása a befejező jelenete. Kétségtelenül nagyobb stílusú katasztrófa, mely a pápai államot érte, de még sem olyan, hogy azt végleg meg is semmisíthette volna. Ellenkezőleg, a kis vidéki Olasz fejedelemséggé összezsugorodott birodalom csak ekkor ebredt újból régi világhódító szerepének tudatára s ekkor tette át politikájának súlypontját a részekre, a világ összes államainak területére.

A 70-es évek óta érezzük mi is ez ultramontán törekvéseknek hatását, ekkor kezdik meg e politika faktorai a jezsuiták Magyarországon azt az új restaurációt, a mely vallásos köntösbe burkolózva, a vallásos fanatizmust segítségül véve, a modern kor társadalmi mozgalmait felhasználva, az állam meghódítását tűzte ki végső célul.

Belgiumban ez a vállalkozás úgy, a hogy sikerült nekik. Németországban is tulsulyra jutottak. Angliában csak nyugtalanságot keltettek. Franciaországot pedig végleg elvesztették. Nálunk most lett teljessé a veszedelem. Az ultramontán világhatalmi célokot szolgáló párt, most dobta el álarcát s most nyujtotta ki kezét nyíltan az ország legnagyobb kincseifelé. Azok a mik eddig történtek, csak szárnypróbálgatások voltak. A képviselőháznak egy határozott felekezeti irányba való belekényszerítése. Az urnapi körmenet, a kath. népszövetség dolgai, a kath. tanárok országos egyesülete, a Barkóczy fellépése, a Mária kongregációk szervezete, az állami kultur intézetek kisajátítása és a többi. A Felhívás azonban már nyílt lázadás és az állam lételét biztosító jogrendnek a megtapodása, az állami erők lehanyagatlása és összeesése.

Mindazonáltal mégsem kívánjuk tulozni a merénylet nagyságát. A mi történt, mind úgy történt, a hogy azt mi előre láttuk és a hogy azt józan ésszel másként várni nem is lehetett.

Kezdődött a jezsuiták beszüremkedésével, apáca zárdák s egy rajongó aszketikus vallási irány propagálásával, mely első sorban az új nemzedék lelkét, a nevelés ügyét kerítette hatalmába.

Folytatódott a nagy szamu tanítványok elhelyezésével, azoknak egyházi téren, államnál, társadalomban való munkába állításával, melynek folyamán ezek, a családdal együtt lassan mind birtokukba kerültek.

Nyilvánosság elé lépett a nagy feltűnést keltett missiói utazásokkal, a hecckáplánkodás, lélekhalászat megindításával, az erőszakos elkeresztelésekkel, melyek folytán az addigi vallásos béke legtöbb helyen felbomlott és az ultramontánizmus vizei hirtelen megnövekedtek.

A nagy egyházpolitikai törvények egyidőre ugyan mint valami hatalmas gátak és védművek visszaszorították a sötét áradást. Csakhamar kitént azonban, hogy annak vizeit a nagy politikai pártok gályái sem nélkülözhetik s így történt, hogy az ultramontánizmus fúrge kalózhajói az állami hatalom kikötőjébe is rendre megjelentek. Ez a felfordulás lett teljessé a nagy nemzeti ellenállás idejében, midőn ezek a fekete hajók is nemzeti színű lóbogókat tűztek ki s folytatódott azóta az új rendszerben, mely alapjában, noha öntudatlan a pápai állam restaurációjának céljait szolgálta.

Mi magyar reformátusok, a kiket helyzetünk, multunk a magyarság és alkotmányos szabadság exponenseivé tett, régóta érezzük e veszedelmet. A fekete áradás első sorban a mi partjainkat mosta, a mi sorainkat apasztotta s a mi intézményeinket gyöngítette. Nem csuda, ha hát régóta jajgatunk, de eddig nem akart bennünket senki se meghallani. Magyar kath. testvéreink eddig még nyugodtan érezték magokat. Azt hitték csak jámbor egyháziasság és kívánatos vallásos roham ez, melyet a századvégi és század eleji kor tulzásokai idéztek elő.

Most már láthatják, hogy ez nem vallási felébredés, a civilizáció által elgyötört lélek és test ujjá születése, hanem hatalmi vállalkozás, nyílt pártütés és az állam elfoglalása. Ez a vég kezdete. Veszedelem, mely ellen minden hazáját, faját szerető magyarnak védekeznie kell.

Csak az a kérdés lehetséges-e ez? Azt feleljük rá, hogy igen. Még megvan az állam. Még állanak intézményei. Még szentek a törvények és bizunk a jogrendben, mely az egésznek az alapja. Mig ellene állnak az áradásnak, de már gyengülni kezdenek. S ime most akarnak rést törni azokon az állam tulajdonát képező alapok kiszol-

gáltatásával. Atyámfiak! utját kell e törekvéseknek állani. Most, hogy ellenségeink, a magyarság és haladás ellenségei nyíltan megmutatták magukat, az állam, a vallási béke és felvilágosodás barátainak és kezét kell fogniok egymással és szent szövetségbe kell egyesülni.

Ilyen szövetség lehet több, de ilyen szövetség főképen Vallásegyenlőségi Szövetség, mely most sürgősen időszerűvé lett, amelybe mindenkit szeretettel hívogatunk. Katholikus, nem katolikus, ha magyarok; magyarok és nem magyarok, ha szabad emberek álljanak össze és szorítsák vissza az állami hatalom ellenségeit. Álljanak mellénk s nyujtsanak kezét a törvény, a jogrend, a trón s a szabadság védelmében. Mert ezek forognak kockán s a pápas zászlók, melyekkel eddig ellenfeleink tüntettek, immáron komoly hadi jelekké lettek s a pápai köszöntők, melyek a király tósztok helyett egy idő óta dívatba jöttek: az új uralom és rendszer bejelentésére szolgálnak. Mindent betetőz a nyílt áruvás, a hírhedt Felhívás.

Nem a vallás ügye ez többé, hanem a világ hatalom keresése. Nem a kath. egyház belügye ez, hanem a magyar állam létkérdése. Nem játék ez, hanem vihar, melynek villámi a sötétség fellegeiből gyúlnak s melyek menydörgései a magyarság temetésének, a nagyszerű halálnak akar-nak beharangozni.

A Szózat költője énekelt erről a nagyszerű halálról, hol a temetkezés felett egy ország állana könyben.

De a Szózat költője várta azt a jobb kort is, mely után szívbéli buzgósággal százezrek epekednek.

Ez a jobbkor csak az egymás megértés, a vallásos béke és egyenlőség kora lehet, a melyben a veszedelmek előtt most is menhelyet és védelmet fogunk találni. Menedéket a viharban.

Dr. Ferenczy Gyula.

Egyházkerületi közgyűlés.

(Folytatás és vége.)

Jegyzőkönyvhitelesítés után a debreceni főiskola ügyei kerültek tárgyalás alá. A gazdasági tanács jegyzőkönyveiben foglalt határozatokat mind, helyben hagytak, úgy, a mint azt az igazgatótanács is javasolta. A költségvetés, az időközben állami fizetésekiegészítéshez jutott jogtanári javadalmáknak és a theol. akad. tanári fizetéseknek az időközben felmerült okok folytán szükségelt némi módosításával elfogadtatott. Felügyeleti és kormányzati rendszabályok mentek át módosításokon. Majd

a két ujonnan választott bölcészeti szakon működő tanárnak Pápay József és dr. Darkó Jenőnek felesketése következett. Monoton egyhangúsággal pergeti le gépiesen a formások megtartása miatt ide került ügyek tárgyalása, melynek rendjén csak a Bosznay István gymn. tanár szabadságolási ügye hozott némi élénkséget a tanácskozás hangulatába. Bosznay István, már a múlt tanév folyamában azon a címen, hogy tanulmányutakat tesz időnként, szabadságot nyert volt s tanszékén helyettesítette volt magát. Így nevezetesen a múlt tanévben előbb öt hétre febr. 17-től márc. 22-ig abból a célból, hogy saját festményeiből külön kiállítást rendezett volt Budapesten, szabadságot nyert volt. Ezt a szabadságot az igazgatótanács elnökségének engedélyével, most már *egészségi tekintetektől* ápr. 12-ig hosszabbította meg. Ez alatt az idő alatt 5 tanár is osztozkodott a Bosznay István tantárgyain. Most újabb szabadságot kért egész évre. De mivel a fáma szerint Budapesten díjazott állást foglalt el: ekszkuzálásra került a dolog. Benyújtott nyilatkozata szerint Budapesten egészségi tekintetektől tartózkodik, ezt orvosi bizonyítvánnyal is igazolja s ott gyógykezelte magát, rendszeres tanítással nem foglalkozik, mindössze a festészeti akadémiai növendékekkel tartott a szabadba kirándulást, s foglalkozott a szabadban a növendékekkel, a mely foglalkozás egészségi érdekeit távolról sem érintette. Munkájáért rendszeres díjazásban nem részesül, azt csupán tiszteletből és barátságból teljesíti. Dóczi Imre és Karai Sándor megváltak bizva, hogy ebben a kérdésben információt szerezvén be, adjanak véleményes jelentést. A jelentés igazolni látszik a Bosznay István nyilatkozatában foglaltakat, azonban több közgyűlési tag olyan értelemben szólalt fel, hogy Bosznay István, ha gyógykezelésre van utalva, tiltassék el a Budapesten folytatott tanári foglalkozástól, ha pedig nincs: akkor vonattassék vissza tőle a szabadságolás. Marjay Péter esperes különösképen találja, hogy valaki teljes tanári fizetést élvez, tanári teendőit pedig helyettessel végezteti, s hogy saját karrierjét megalapítsa Budapesten tartózkodik és ott tanítással foglalkozik. Hosszas tanácskozás után a kollegák szavazatának segédelmével sikerült többség útján a szabadságot megnyerni a kérelmező Bosznay István rajz-tanárnak.

A debreceni főgymnasium mintegy 700 növendéke közül 125 szüle azt kérte, hogy a tanítási órák csak délelőtt tartassanak. A kérvény kiadatott a tanári karnak.

Egyik közgyűlési tagtól a ki különben akadályozva volt a közgyűlésen való megjelenésben, három rendbeli indítvány is került az asztalra.

Az egyik az volt, hogy a kongruaügyek kezelését tegye át az egyházkerület a főgondnoktól a püspöki hivatalhoz. Hát biz ez az indítvány kissé vigyazatlan volt. Tudjuk azt, hogy b. e. néh. püspökünk gyengélkedő egészségi helyzete miatt kellett e felette terhes ressort vezetésének elfogadására kérni főgondnokunkat, a ki aztán lelkes ambícióval, hihetetlen pontossággal, lelkiismeretes gondossággal látta el ennek a sok izben bonyodalmas ügyletnek minden részletét. Százakra ment a száma évenként ügydarabjainak, s ha elgondoljuk, hogy a gyorsaság, a személyes beavatkozás, az egyéni tekintély érvényesítése, sem költségnek, sem időnek nem kiméleése hány izben termett kongruas lelkészeinknek hasznos gyümölcsöket: valóban nagy háládatlanság lett volna ennek a meg nem gondolt indit-

ványnak az elfogadása. A közgyűlés nem is esett a rut halátlanság bűnébe, hanem a főgondnokot lelkesen éljenezve kérte, hogy dr. Kun Béla előadói javaslata szerint is vezesse továbbra is egyházkerületünk kongrua-ügyeit.

A másik indítvány ugyanazon szerzőtől azt kívánta, hogy az egyházkerületi pénztár egyházmegyénként in massa küldje ki az esperesi hivatalhoz a fizetéskiegészítő illetményeket, s a lelkészek onnan kapják meg a kongruajukat. Ezt az erdélyi egyházkerületben kezelik így; sőt ott, talán hogy a kezelésre egy kis költség kerüljön, csak január, illetve július hó elteltével indítják szét a járulékokat az egyházmegyékre. A közgyűlésen csak az egyházkerületi pénztárnok arca kezdett derülni, ime, valahára akad egy okos indítvány, mely a pénztárt megmenti az egyénekenként való küldözgetés munkájától, az elszámolás terhétől, a hibás nyugták visszaküldésétől és a visszaküldés után járó apró pénz zsebre rakásától... Am az öröm korai volt. Az egyházkerületi közgyűlés még csak érvelni se kívánt a fennálló rendszer megtartása mellett, a nélkül is mellőzte az indítványt. Valami kényelem lett volna pedig az eddigi 380 utalvány helyett csak 13 pénzes levelet expedálni, a levonasokat az esperesekkel végeztetni, s a levonásokért járó akcidenciákat (nagyon kétértékű jövedelem) az esperesi hivataloknak engedni át. Részünkről csak helyeselni tudjuk az indítvány mellőzését. Az esperesi hivatalok jöreszt a nélkül is felmentették magukat a pénzkezeléstől, sem időnyerés, sem költség kiméltetés nem járt volna az indítványozott rendszerrel. Ha pedig elgondoljuk, hogy annak elfogadása esetén a nyugta beküldésével késedelmeskedő lelkész mulasztása miatt hetekig várni kellett volna az expedálással, mert a pénztár csak valamennyi nyugta beérkezése után küldhette volna a járulékokat: csak szerencse a kongruas lelkészekre nézve, hogy az indítvány el nem fogadtatott.

A harmadik indítvány úgy elmosódott a zajban, hogy annak tárgyát ki se lehetett venni. Egyébként a tárgy-orozatot összeállító jegyző feladata lett volna, hogy a különben is más-más tárgyú indítványt egyenként emelte volna ki a tárgysorozaton külön-külön szám alatt. De hát csak így vette fel: „... 3 rendbeli indítványa.” Így nem esuda, ha két első indítvány sorsa kijelölte a 3. indítvány sorsát is.

Kivalóbb közérdekű tárgy alig volt. Csak numeráltak a kérdések, de nem ponderáltak. Egy részöket bátran el lehetett volna intézni talán elnökileg is, talán masként lesz ezután. Csak arról emlékezem még meg, hogy a nyáron nagy porveréssel járó szatmári indítvány, hivatalos egyházi lap alapítása tárgyában, mit még a debreceni egyházmegye közgyűlése sem fogadott volt, el bizottsághoz tétetett. Hát hadd érleljék ott, remeljük, hogy végtére is a fentebb érintett hármast indítvány sorsa lesz ennek is a végzete.

A közgyűlés csak a negyedik napon záródott be, akkor is úgy, hogy országgyűlési mintára, sok órán keresztül fárasztották magokat a közgyűlés kitartó tagjai az egyházkerület ügyes-bajos dolgaival.

Tanulmányok.

Irta: **Dr. Antal Géza** theol. akad. tanár.

Ara 1.60 k. A közölt négy tanulmány elseje: A magyar prot. egyház külföldi érintkezései (lásd Prot.

Szemle 1908. 3 f.). Annak ismertetésével kezdi szerző, hogy mily adományokat fordítottak városok és egyesek külföldön tanulók segélyezésére a reformáció kora után, mit, persze, teljesen felszámolni lehetetlen volna, sokszor egyesek számára is adatván személyileg ilyen célra bizonyos összeg. Az eddig ismert adatok alapján megállapítja aztán a külföldi egyetemek látogatottságát; legtöbben jártak Wittenbergbe és Jénába, minek következtében mintegy szellemi függés vagy inkább összefüggés keletkezett a külföldi és hazai protestáns mozgalmak között. Ez a részvétel a felvetett eszmék, irányzatok harcaiban csak fokozta a protestantizmus iránti érdeklődést, sajnos azonban, megesőkent az az utóbbi kétszáz év alatt, részint a latin nyelvnek, mint nemzetközi, tudományos nyelvnek megszűnésével, amikor a különböző nemzetek között az érülködés nehezebbé lett, részint, mivel különösen III. Károly és Mária Terézia alatt a külföldre járás többféle tilalomnak vettetett alá. Hogy mily jótékony volt a külfölddel való érintkezés a magyarhoni protestantizmusra, azt bizonyítja a számtalan alapítvány a külföldi egyetemeken, melyekről részben tudomásunk sincs. Ifjainkat mindenfelé szívesen látták s ebből következett, hogy a magyar protestáns egyház bajai iránt érzékenységgel birtak. Hollandia, Svájc, Anglia, Svédország siettek a prot. tudósokat műveik kiadásába segíteni, iskoláiknak, templomaiknak nagyobb adományokat gyűjteni s diplomáciailag elnyomott egyházunk érdekében közbenjárni. Ilyen diplomáciai közbenjárás eredményének tudja be szerző Révész K. után a pátens visszavonását is. A külföldi gyűjteményes művek adatai ez irányban még kellőleg feldolgozva nincsenek. Szerző „a már felderített adatokra” támaszkodik s élénk képet nyújt, midenesetre köszönetre méltó munkát végzett. Különben egy másik cél érdekében akarja a külföld iránti érdeklődést felkölteni s ez amerikai magyar ref. egyházak sorsa.

Hogy azt tehesse, első sorban is egy következő dolgozatában az amerikai kálvinizmusról szól szerző. Végtelenül érdekes fejtegetés az, melyet ad az amerikai „Egyesült Államok” keletkezéséről. A kálvinizmus jellemvonásait ismeri fel annak kialakulásában. A kálvinizmus hitelvei között központi helyen a praedestináció áll, mely tanban a minden érdem nélküli üdvesség a jó cselekedetek szükségességével a legszorosabb összefüggésben áll. Saját életéből lehet valaki bizonyos elválasztatása felől és így a kálvinizmus minden többi felekezetek között legalkalmasabb az egyéniség kifejlesztésére. De a személyiség becsé mellett a közönség értékére is nagy súly van fektetve, hiszen Isten akaratától kezdettől fogva a szentek egységére, vagy Isten országának megalapítására volt irányítva. Ebből folyik, hogy a kálvinizmus alap gondolatának a theokratikus állam felel meg. E tekintetben még egy másik jellemvonást is ki kell emelnünk. Az a föderatív állam, mely

Svájban keletkezett, előképe hasonló államalakulásoknak azon elv alapján, hogy Istennek választott népei és eszközei egy szent szövetséget alkotnak. Ez magyarázza meg, hogy a kálvinizmus követői „saját harcaik és szorongatásaik közepette sem feledkeznek meg egy percre sem az idegen nemzetű htrokonok bajairól és szenvedéseiről.” Ezekben meg is van adva amerikai „Egyesült Államok” jellemvonása is. Első alapítói, az a 120 kivándorló, kik 1620. nov. 11-én kötöttek ki Új-Angolország partjain, még hajójuk kajútjében megfogalmazták az új alapítási okmányt. Azon theokratikus felfogással, hogy annak Isten dicsőségére s a ker. hit terjesztésére kell történnie. Ime a puritanizmus, mint államalkotó tényező! A lassanként újabb kivándorlásokból keletkező kis államok aztán megmaradtak föderatív köztársaságnak, melyeket a számtalan denominatio dacára összekötött a közös ref. törzshöz tartozás érzete. „A modern Amerika két karakterisztikus vonása: a lelkeket uraló vallásos idealizmus s az anyagi javak minél nagyobb mértékben megszerzésére törekvés ismét a kalvizizmus alap gondolatából érthető meg.” Ez a két ellentetes jellemvonás ugyanis az amerikai nép életében magasabb egységgé olvadt össze, mert azok az összehalmozott kinekek a vallás és erkölcsi élet szolgálatában állanak. Nem mutat reá a történelem példát, hogy oly elképzelhetetlen összegeket áldozzanak egyházi és iskolai célokra, mint Angliában és Amerikában. El-mellőzzük az adatokat, melyek szerzőt annak konstatálására készítik, hogy a kálvinizmus „Skócián kívül Amerikában jutott a benne rejlő ethikai erők teljes kifejtésére s hogy a puritanizmus államalapító és államfenntartó ereje ma is teljes hatásban mutatkozik.”

A következő két tanulmány szerző amerikai utjáról számol be. Első: „Az amerikai magyarság jövője nemzeti szempontból.” Osztoznunk kell szerző nézetével, hogy az az újabb sokat hangoztatott 200 millió kor. hazaküldött pénz nem áll arányban az elveszített munkaerővel, legfőképen, ha a kivándorlottak jövőjét nemzeti szempontból vesszük figyelembe . . . A beható tanulmány, mely számos idézetek s adatok atapján bizonyítja be, hogy a kivándorlottak már a 2-ik generációban amerikanizálódnak, méltó, hogy megfelelő helyen figyelembe véssék. Az assimilatiohoz pszichológiai és eventualis indokok egyaránt befolyanak, a hatalmas városok a legrövidebb idő alatt elnyelik a beléjük került idegen elemet és pedig a városok iparvállalatainál nyernek magyar munkásaink leginkább alkalmazást, hogy aztán a nemzeti büszkeséget amerikai büszkeség váltsa fel. Méltó a meggondolásra az is, mit ajánl Dr. Antal orvosszerű eme nemzeti csapás ellen. A visszavándorlást kell lehetővé tenni. A gazdasági viszonyokat javítani kell céltudatos földbirtok-politikával, nevezetesen az összes kötött birtokok parcellázásával, nagyszabású iparpolitikával, mindenekelőtt a hazai és amerikai bér-

viszonyok között mutatkozó disparitás eltüntetésével. Nem pusztá béremelést jelent ez, hanem pl. munkásbiztosítást, aztán az enormalis árak megszüntetését a fogyasztási cikkeknel, úgy hogy pl. Amerikában a munkás keresetének $\frac{3}{4}$ részét is megtakaríthatja, holott nálunk alig hogy megélhet. Végezetre fontos szerepük van az általános belpolitikai kérdéseknek adózás, közigazgatás, igazságszolgáltatás, népnevelés stb. terén, az Amerikában nagyobb egyéni szabadsághoz s valódi egyenlőséghez hozzászokott visszavándorló a történelmi fejlődésnek nálunk tapasztalható lassu menetét megérteni nemképes s csak az elégedetlenkedők számát szaporítja. Szóval Antal Géza véleménye az: a magyarságot magyarnak megtartani csak Magyarországon lehet, de ehhez céltudatos és nagyszabású gazdasági politika s hamisítatlan, szabadelvű belügyi politika szükségesek.

Koránt sem azt akarja ezzel mondani, hogy Amerikába került vérrokonainkról konzulatusaink stb. utján ne gondoskodjunk, amint hogy ref. egyházunknak is van velük szemben kötelessége, mint utolsó értekezésében „Az amerikai, magyar ref. egyházak”-ról kifejti. — A magyar ref. egyházat e tekintetben nagy mulasztás terheli, hogy az elszakadtak lelki gondozására egész 1904-ig nem gondolt. Jelenleg két amerikai egyház folytat hazánk fiai között ottan missziói tevékenységet: a Reformed Churh 1890 óta és a presbyterianus egyház, mely az 1880-as években kezdett missziói tevékenységet félbeszakítván, a 90-es évek vége felé újból felvette. E két kálvinista irányu egyház teszi ezt nem chauvinista nemzeti célokból, hanem az evangyélium s annak hirdetése iránti szeretetből. Ha a magyar ref. egyház ez előtt 25 évvel mozdul meg az új hazába vándorolt hitrokonok lelki gondozása érdekében, bizonyára most rivalis nélkül állana s a sajnálatos surlódások nem következtek volna el. De vajjon van ok erre a missziói tevékenységet folytató három egyház között? Szerző szerint nincs. Szilárd a meggyőződése, hogy a második generáció a magyarságra nézve már elveszett, ami nem zárja ki azt, hogy a gyermekeknek alkalom adassék magyarul írni és olvasni megtanulni. Az első generációt pedig soha sem sikerül teljesen elangolosítani, kivéve a magasabb miveltségi fokon állókat. Hát bizony nagyon gyöngye vigasztalás ez szerző részéről s éppen ezen az állásponton kellene valahogy segíteni, hiszen számítása szerint Nev-Yorkban vaan 31.500, Clevelandhan 9590, Chicágóban 5000, Pittsburgban 2124 stb. magyar, kik közül tudjuk, sok a református, kik szép magyar gyülekezetet alkotnának, a magyar anyanyelvűek száma pedig összesen ma is meghaladja a 300.000-et. Természetesen e cikk írója sem surlódások utján gondolja azt, hanem a Dr. Antal Géza által ajánlott, egyedül helyes uton, a békés megegyezés utján. Az „American Tractat Society” nemzeti nyelven terjeszti a vallásos iratokat, az illető két amerikai egyház magyarországi

lelkészeket vitet s az Amerikai Traktus Társasággal együtt magyar vallásos folyóiratokat ad ki az evangélium terjesztése érdekében . . . Mindez szép és dicséretes dolog. De vajjon megteszi-e ugyanazt azzal a 2-ik generációval, amely még esetleg meg volna menthető a magyarságnak, de már angolul tud? Bizonyára angol nyelvű lelkészt ad neki. Biztosra veszem, hogy az ezen egyházak által fentartott missziói telepek hamarabb elvesznek reánk nézve, mint hogyha egyes gyülekezeteket állandóan a magyar ref. egyház látna el lelkészekkel. Hogy ilyen függési viszony lehető-e, nem tudom. (v. ö. E. T. VIII.) Az evangelizálás céljait szolgálhatná segítyezéssel az a két amerikai egyház a magyar ref. gyülekezetnél is, amde közigazgatásilag átadná a mi hazai egyházunknak. Innen intéznek a lelkészi állások betöltését. S a békés megegyezésre különben Antal Géza azt az utat módot ajánlja, hogy hívja meg a konventi emöktség a két egyház képviselőit Magyarországra s próbálják itt együttesen megállapítani azokat a módokat, melyek mellett a missziói munka legsikeresebben folytatható.

Teljes elismeréssel a szerző alapos, körültekintő munkája iránt, ajánlom az élvezetes előadásu művet úgy az illetékes körök, mint az érdeklődők szíves figyelmébe.

Dr. L. G.

„Furcsa költségvetés.”

Ez alatt a cím alatt látott napvilágot egy közlemény a „Magyar Szó” című hirlap 279-ik számában. Amint a közlemény mondja, valamelyik tiszántúli lelkész levelet intézett a „Magyar Szó”-hoz, melyben ennek színe előtt meg van vadolva a közlemény szerint a debreceni főiskola pénztári hivatala mindenféle rettenetes „intasággal”, egészen a „sikkasztásig”. A tárgyismeret teljes hiányával megírott levelet a „Magyar Szó” erosen megtevesztette s ennek a hatása alatt a Jupiter tonans szekén érezvén magát figyelmezteti olvasóit, hogy neki a 48: XX. reven kapott „államsegítséghez van némi köze, mert éveken keresztül a legönzettebb (!) harcot folytatta a 48: XX. vegrehajtásaert”. En ezt a nagy erdemet távolról sem akarom elvitatni a sok erdemű hirlaptól; vejtére is olyan sokszor olvastuk már ezt benne, hogy akar el is hihetjük, hogy úgy van. Most azonban egyeből van szó. Arról ugyanis, hogy a tisztelt hirlap feült a „tiszántúli” levelének, amint azt az alábbiakban bebizonyítom. Ennek megtörténte után aztan elintezheti a dolgot a „tiszántúli” leveliróval úgy, amint tetszése és izlese hozza magával. Lássuk hát azt a levelet.

Legelsőben is meg kell jegyeznem, hogy a levél egymás mellé és után rakott állításai azt sejtetik velem, hogy a redakcióban valószínűleg valami rövidítési munkálaton eshettek át a sorok, ami épen nem kedvezően befolyásolta a tartalmat, különben több világosság, érthetőség és következetesség sugározna belőle. Ha sejt-

telmemben esalódnám: annál szomorubb jeleit állapíthatnám meg a tisztán látás s a megkülönböztetni tudás fogyatékoságának.

Az alaptalan állítások, a szembeötlő tévedések láncolatának első szeme ott mutatkozik, amikor a leveliró azzal kezd, hogy a főiskola pénztári hivatala „tervszerűleg” és „mesterségesen” igyekszik a deficit felé. Ezt állítani lehet, de bizonyítani nem. Olyat állítani pedig, ami meggyanúsító, becsmérő, de amit bizonyítani nem tud a leveliró: legkíméletesebben szólva *lelkészhez nem illő eselekedet*. Mert hiszen ezt az állítást csak oda veti: a maga céljához képest meggondolatlanul csak oda dobja. Ismeri-e a leveliró a kollegiumi háztartás szükségzeit annyira, hogy ehez a kérdéshez úgy a távolból hozzászóljon? Ám ha ezen a téren, merem mondani, semmi nociója nincs: mégis csak nagy merészség és meggondolatlanság olyat állítani, hogy a pénztári hivatal mesterségesen igyekszik a deficit felé. Nem kell afelé igyekezni, mert ilyen irányu igyekezet nélkül is, a viszonyok kényszerítő befolyása alatt bekövetkezett az. Annyit mégis mond az „igyekezet” bizonyítására a leveliró, hogy „azért sikkasztott el 6000 koronát az 1908. évi költségvetésben a pénztári hivatal, hogy így csak 400 korona maradvány legyen kimutatható. „Legyen olyan szíves a t. leveliró, hogy mondja meg, hol lelte azt az „elsikkasztott” 6000 koronát? Mutassa meg, hol van az el dugva? Mert am nagyon jól járna vele a pénztár, mindjárt kitelnék belőle a levelirótól hatrább nehézményelt tanyái építkezés költsége. Hát csak kérjük is, segítsen a pénztaron 6000 k. erejéig, nagyon le lesz vele kötelezve az egész kollegium.

Annak igen természetes oka van, hogy a pénztári maradvány nincs előírva fedezetül. A pénztári maradvány nem mindig a jövedelem-fölöslegből képződik. A deficitel küzdő pénztáraknál épen nem. A pénztári maradvány csak forgalmi eredmény. Mert hiszen, ha nem az volna, semmi sem volna könnyebb, mint elosztani minden deficitet a világon azzal, hogy év végen a betétekből ki venne a kezelőség egy rakás összeget s így megnevelvén a maradványt, kihasználna azt fedezetül. De hat ilyet tenni jámbor együgyűség volna. A költségvetés készítésének legelemibb szabálya az, hogy az előirányzat egy év keretében előforduló jövedelmeket és szükségleteket ölel magába. Még a hátralekköveteléseket sem lehet fedezetül megjelölni az esetleges hiányokra nevezve, mert hiszen hátralekkövetelése minden számadásos évnek volt és lesz jövőre is. Jó szerencse, ha a számok hullámzása éveken át egyenletes marad, vagy pedig — ami főtörekvés a kezelésnél — évenként a hátralekok következetesen apadnak. De ez nem érinti a költségvetést, csak a gazdasági eredményt a számadásban.

No, de hát a leveliró konkrét esetekkel akar bizonyítani. Azt állítja, hogy az egyházkerület 2500 koronát ad a tanítóképezdeszek lakásbérére s a főiskolai pénztár költségvetésében ez csak mint kiadás szerepel. Ejnye, ejnye, t. leveliró ur, tegye meg azt a szíveséget, mutassa meg az egyházkerületi költségvetésből, hogy hol van ott egy fillér is előirányozva a tanítóképezdeszek lakásbérére? A költségvetési munkálatot magam állítottam össze, jól ismerem minden tételét. De ha épen elfelejtkeztem volna róla: hálára kötelez, ha megmutatja ezt a tételt, hogy az ott szerepel az x. y. számú pénztári csoport szükségleti oldalán ez és ez

alatt a tétel alatt. Addig pedig, míg ki nem mutatja, önmaga törte el a pálcát állítása felett. Az I. pénztári csoport ama 2500 k. lakáspénzkiadást saját jövedelméből fedezi. Históriaja az, hogy a kollegiumi épületben a tanügyi érdekek miatt évről-évre lakószobákat kellett elvenni a tanulóktól. Ennek rebonifikációjaképpen a kollegium igen sok tanítóképezdeci ifjunak a városon fogad szállást, melynek díját a közszükségleti és tanszéki alapok pénztára hordozza. Hát biz ezt a kiadást semmiféle pénztár nem téríti meg az első pénztári csoportnak, legkevésbé pedig az egyházkerületi pénztár.

Erthetetlen az az állítás, hogy az építkező pénztár 3560 koronát irányoz elő a theologusok lakbérére és épületfentartására. Ez az összeg sincsen — úgy mond — a bevételben, csak a kiadásban. Mit ért ez alatt? Dehát a t. levélíró, ha a privat folyó kiadását nem tudja az 1600 k. értékű fizetéséből fedezni, amde, mint előrelátó emberhez illik, egy kis megtakarított pénze van és a jövedelmen felül eső muszájkiadást ebből fedezi, tessen azt 500 k. erejéig: azt úgy hajtja végre házi költségvetésében és számadásában (mert, mint ilyen nagy kérdéshez hozzá szőlőről, fel kell tenni nem s hinneim kell, hogy van ilyen költségvetése és számadása), hogy bevételre is kiadásra is elírja az 500 koronát? Hiszen ez eldorádói fináncpolitika volna: Igy zoha se lenne deficit. De hát ez nem így áll. Az építkező pénztárra több teher táru, mint amennyit a jövedelme elbir. Mit csinál ilyenkor? Azt, amit a levélíró tesz a szupponált 500 koronás kiadásával tenni kénytelen: elkölti a tőkéjét, vagy annak egy részét. Tudni kell azonban, hogy a VII. pénztári csoport tőkéje nem alapítványos és így elkölthető. Erre a csoportra nehezedett néhány év óta mind az az elodázhatatlan átalakítás összes költségeivel, melynek foganatosítását a kényszerűség hatása alatt a ft. egyházkerület elrendelte. Igy pl. a klozetek modern kiépítése, 32.000 körüli járó kiadással, az átjárók újraépítése, 13.000 k. költséggel, az egész épületen több mint 300 ablaknak ujjonnan való beállítása, gázvilágításnak a lakószobákban való bevezetése, sat. sat. 1903—4-ben még 36.861 k. tőkéje és 104.3000 k. értékű ingatlana volt ennek a pénztárnak. Neve is más volt. Ma már az ingatlana el van adva az I. csoportnak s a régi tőkéből és a vételárból csak 50.918 k. 66 f. van meg. Lehet, hogy ezeknek felemlítésével újabb alkalom nyílik a vádaskodásra. De majd állunk elébe annak is. Tagadhatatlan, hogy valami felséges lett volna, ha a t. levélíró kitanit bennünket arra, hogy mikor ezek a nagy tételek kiadásra kerültek: honnan irtuk volna elő vagy szedtük volna a megfelelő bevételt? Ott volt az arra rendlt tőke, mely apránként gyűlt össze, tudatosan kímélve, még akkorára nő fel, hogy ezeket a nagy kiadásokat megbirhassa. Bizony 3 milliós áll. segélyhez nem lehetett nyulni, mert a „Magyar Szó“ még akkor nem vivta azt ki nekünk . . .

Semmi értelem nem hozható ki az ezután következő állításból: „Egyes alapítványok megtérítik a tőkepénztárnak — voltaképen saját kiadásait, de amelyek a főiskola szükségletében merülnek fel“. Továbbá: „Megtérítések címe alatt vett is be valamit a tőkepénztár, de nem azokat az összegeket, melyek az egyes alapoknál előirányozva vannak“. Lelkemre mondom, olyan homályosak ezek a kitételek, hogy azokat nem tudom megérteni. Legyen olyan szives a levélíró, hogy

„a gyengébbek kedvéért“ (hadd legyenek magam is közöttök), egy újabb levelében fejtsse ki érthetően, mit akart itt mondani. Nevezze meg a világosság okáért pontosként azokat a tételeket (ugy vannak azok címek, alcímek, tételek sat. alatt beállítva, hogy könnyű a rájuk való hivatkozás), amelyekről ezeket az állításokat abstrahálta. Addig kénytelen vagyok adós maradni a felvilágosítással.

Az államsegélyből az új gymnasiumi építkezés céljaira engedélyezett 16.000 koronás tétellel is meggyül a baja a levélírónak. Egészen igaza van; sem erről, sem a külön nyert építkezési államsegélyről sem a már megvett, de lerombolandó, meglehetősen ócska s használhatatlan épületek után befolyó jövedelemről nem szól a kollegiumi költségvetés. Persze (s ez nagy szerencse ez uttal), hogy a telekvételárak sincsenek az előirányzatban a szükségleti oldalon felvéve, pedig — a levélíró fentebb érintett meggyanusítása szerint neki, az ő céljaihoz képest így esett volna jól. Ennek a nagy ignorálásnak, melyet a kollegiumi pénztár költségvetése elkövetett, oka van. Még pedig igen egyszerű oka. A ft. egyházkerület bölesége jónak látta úgy rendelkezni, hogy az ujjonnan építendő gymnasium pénzügye, annak kezelése, nem vonatott be a kollegiumi pénztári kezelés keretébe. Azt az egyházkerületi főgondnok elnöksége alatt működő külön bizottság kezeli, illetve kezelteti egyik helybeli első rendű s nagytekintélyű pénzügyintézettel, mellyel a további kezelésre vonatkozólag épen a legutóbbi egyházkerületi közgyűlés kötött újabb egyezséget, mivel a korábbi megbízatás lejárt. Az eredményről a bizottság elnöke számszerű pontos adatokat, jelentéseket, sőt kimerítő okmányokkal igazolt számadásokat szokott az egyházkerületi közgyűlés elé terjeszteni. Igy történt ez a legközelebbi gyűlés alkalmával is. Am, ha ezeket a dolgokat a levélíró nem ismeri: az már mulasztás. Qui perdidit numerum, azaz hogy aki nem méltatta eddig figyelemre ezt az ágazatot, vegye elő az egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyveit, a tárgymutatóról valahogy majd csak reá talál az idevonatkozó jegyzőkönyvi számokra, aztán studirozza a kérdést; ilyen tájékozottsággal felfegyverkezve nem fog a mostanihoz hasonló tévedésbe esni.

A Czigler és Hauszman-féle terhekkel nem illik gunyolódni annak, ki a 6000 koronás tanyai építkezés tervét, költségvetését részleteiben nem ismeri. Mindezek alaposan meg voltak tárgyalva előbb az építkező bizottságban, majd a gazdasági tanácsban; bizony az igazgatótanács gazdasági albizottsága se hagyta volna rajta a keresztvizet, ha a terv arra megszolgált volna. Hát az igaz, hogy az a föld, melyen az építkezés tervbe van véve, csak 24 hold 871 négyszögöl területű; évi bérlete 1040 korona és így holdanként 42 k. 44 f. A leltár szerint csak 16.000 koronára van értékelve, de mai forgalmi értéke legkevesebb 24.000 k. Am az is igaz, hogy a jelenlegi bérleti ciklus lejártával (1910. okt. 1-én) a befektetett 6000 k. kamatját a haszonbér emelkedése be fogja hozni. Az építkezéssel azonban erre nem lehetett várni, mert a mostani bérlet még 1898-ban kezdődött bérleti szerződés szerint épületekkel vette bérbe a földet. Ezek azonban annyira bomlásnak indultak, hogy immár tarthatatlanok. A földet b. e. Tóth Antalnak, a néhai kollegiumi ügyésznek neje, hagyományozta volt. Az épület eléggé avult volt már akkor is, mikor a hagyomány koll. birtokába jutott, (1898-ban), de azért még okkal-móddal lehetett használni. A

boldog emlékü hagyományozótól nem kérhetjük, hogy renoválja az épületet, az adományt pedig gyenge épülettel is el kellett fogadni, mert itt is úgy tartjuk, hogy ajándék marhanak nem kell a fogat nézni. A bérlet perrel is kenyszerítheti a kollegiumot az építkezésre sennek a pernek bizonyára súlyosabb következményei lettek volna a kollegiumra nézve, mint a levélíró üres ganesoskodásának. Hogy majorosoknak 6000 koronas költségű épület emeltek: erre az az egyszerű válaszom, hogy egy javaváló bérlet, aki pontosan s tíz év óta 1040 korona haszonbért fizet 24 es tel hoid földert: nem illik egy renezn az ugorakafaról. Azt is tudni kell, hogy a debreceni hataron költségesebb az építkezés, mint magában a városban, mert az anyagszállítás megszire törtéven, ez a körülmény megragítja a munkat. De meg ma mar csak Kukutyinban építenek sarbót es földbót: a munkabér magas, az anyag szerfelett megraguit. En is láttam mar olyan építést (parokhia volt), hogy a tanusi ezermester 3 szobas lakást, konyhával, kamarával, vasmeztetővel kialított 200 koronából. Olyan is volt az, hogy maga az építető felkésztetett masuva menekumi bejole.

Tessek csak a levélírónak onnan „messziről”, ahonnan a mi költségvetésünket szemregebi, errebb, közelebb jönni s ha mindent közelirol megnezett, akkor bírni fog; ez a mostani visekedese nem is birniat, hanem eretlen gyerkochöz valo kötözökodes.

A levélíró szakjából aztan az utolsó bekezdésben üti ki magát a rozsda szeg. Mentegetozik ugyan, hogy nem jajdul lei, ha az akademiái tanárok az egyházaknak adott államsegélyrol 2—2000 korona fizetésjavítást kapnak, az se faj neki, hogy a kollegium 40000 k. rendszeresített segélyt húz az államsegélyből. De mar az kifakasztja türelmet, hogy egy darabka földön majorosok számára 600 koronas építkezés miatt beálló deficit is „a szegény egyházak javára adott államsegélyből fedeztetik”. Hat ut hiába takarja a kilakadás okat: a levélíró nem az építkezés 6000 koronaja bantja, hanem a tanári fizetés emelkedese. Mert utójára is a 600 k. csak egyszer lesz kiadva, mint befektetes, melynek kamatja, mint fentebb emlittem a legközelebbi új berbeadástól kezdve a haszonberemelkedésben megterül; a tanári fizetés emelkedés pedig nemesak allandó teher lesz, de idővel meg emelkedik is, mihelyt az évtizeddel ezelőtt elvileg megállapított 400 koronas korpótiek es magasabb lakbérilletmény tolyósítása elkerülhetetlenne vank. A közelebb tartott egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyve a 2—2000 koronas fizetés emelkedés ügyet kellően megvilágítja. De addig is, míg a jkönyv megjelenhet: megnyugtató lesz tudni azt, hogy a jogakademiái tanárok javadalmát 10 évi szolgálat után 2—2000 koronával pótolta ki az állam. Am ha a jogtanárok ebben az előnyben részesültek: az egyházkerületnek kötelessége volt egyházi törvényeink értelmében is a theológiai tanárok javadalmát megfelelően kiegészíteni.

Az egyházkerületi pénztár 1908. évi költségvetése már az 1907. évi őszi közgyűlésen volt tárgyalva es akkor volt megállapítva; közölve volt a jegyzőkönyv függelékében. A XXII. csoport már akkor be volt illesztve 7500 k. szükséglettel. Hol volt a levélíró e jegyzőkönyv megjelenése óta? Hogyan nem érvényesítette mély tudását az azóta tartott egyházkerületi közgyűléseken? Vagy ha nem tagja a kerületi közgyűlés-

nek, hogyan nem kezdeményezett akciót egyházmegyén az egyházkerületi közgyűlés határozata ellen? Mert hát végtére is a pénztári hivatal hibáztatni, vagy kérdőre vonni akarni az egyházkerület rendelkezésének végrehajtásáért: legalább is rövidlátó törekvés. De aztán egy nagy tekintélyű fórum rendelkezését, elkésve karhozthatni, teljes tájékozatlansággal párosult maliciával kipellengérezni akarni s pláne a „Magyar Szó“-ba hordani: ez már nem csupán rövidlátás, de vakmerőség is, vagy tan botorság is.

Minden alapot nélkülöz az az állítás, hogy a kollegium 40,000 k. rendszeresített segélyt élvez az államsegélyből. Tessék bárkinek megtekinteni az egyházkerület költségvetéséből a XXIV. csoport előirányzatát, latni fogja, hogy a szükségleti oldalon az I. tétel nem a kollegiumé. A 2-ik tétel az új gymnasium építésére van lekötve. Am, de midőn ehető szükség az építés: honnan vegyen erre pénzt az egyházkerület? Az 1869. es 1870-ben végzett építkezés költségét az egyházközségek a lélekszám után elvállalt s 10 évig fizetendő 2—2 krajcáros önkéntes önmegadóztatás útján hordozták. Az építkezés többbe került a tervezett összegnél, akét krajcáros járulékból sok ezer korona elengedese után ma is kin van valami 12 ezer korona. De vajjon lehet-e csak gondolni is arra, hogy újból ebből a forrásból fedezzük a nagy költséget, mely felújítása az előbbent? A 3-ik tétel ellen bizonyára nem lesz kifogása még a levélírónak se. A 4-ik tétel sem a kollegiumé; az 5-ik az egyetem felé fejlesztíti a kollegiumot, ez se szoros értelemben vett kollegiumi cél. Alított, rendszeresített egy tanszéket az egyházkerület a philosophiai fakultáson, melynek költsége itt talál fedezetet. A 6-ik tétel épen a szegény es nem szegény egyházak könnyítésére szolgál, mert hiszen az egyházkerületi közigazgatási járulékokat az egyházkerületi penztár a 6-ik tétel beállítása óta nem szedi. A 7-ik tétel sem kizárólag kollegiumi érdekek szolgálatát celozza, mert hiszen a XIX. csoport esatorniján *ideiglenesen* van felvéve a deficit fedezésére 12,000 korona. De meg ott van a XIV-ik csoport 2. es XIX. csoport 6. tetele alatt a lelkészek nyugdíjintézetit terhenek könnyítésére kevés híján 20,000 korona felvéve, ami 5 éven át 100,000 koronas összeget fog képviselni. Mindezek nem a levélírónak az állítását erősítik meg, hanem épen megcáfolják.

Hogy aztan meglábolhatatlan szövevénybe ne tévedjünk: különböztessük meg a már évekkal ezelőtt rendszeresített államsegélyt a közelebről folyósításnak indult szorosabb értelemben véve a 48: XX. alapján igényelt államsegélytől. Ebből eddig az egyházkerületre, ide tisztantulra, mindössze az 1907. évi októberi konventi 19. szám végzése szerint 46,800 korona jutott; ennek felosztása iránt a 259—908. sz. a. kelt egyházkerületi végzés rendelkezik. T. i. minden esperesnek kifizettetett 1500—1500 korona; minden egyházmegyének közigazgatási célokra kiküldetett 1000—1000 korona; a fenmaradt 14,300 korona szintén tisztán közigazgatási szükségletekre lélekszám arányában szétosztott az egyházmegyék között. No hát innen sincs 40,000 koronas segély rendszeresítve a kollegium részére. Honnan van hát? Bizony sehonnan se.

Ha az elmondottak után, mint a jó predikáció, rekapituláljuk a dolgokat, azt látjuk, hogy az *ideiglenesen* fölvetett 12,000 korona segélyezésen kívül közvetne

segélyt a collegium pénztára nem élvez. Ezzel szemben az államsegélyből (XXIV. csoport 1. 3. tétel) az egyházmegyékre küldetik ki 32,000 k. iskolák segélyezésére alapul tőkésítettik 24,509 k. 80 f. az egyházi és iskolai segélyalapnak 73,529 k. 40 f. jut a XIX. csoport részére; ahonnan a lelkészek nyugdíjjárulékára 13,000 k. segély fordítatik, az egyházmegyéknek elegendett közigazgatási járulék helyettesítésére pedig 25,400 k.; ezeken kívül a XIV. csoport ismét a lelkészek segédelmére 5 éven át 6506 k. 95 fillért ad évenként: lehet-e itt szó arról, hogy a debreceni collegium évi 40,000 koronás államsegélyben részesül?

Csak még egyet kell fölemlítenem. Sem a collegiumi, sem az egyházkerületi pénztár költségvetését nem a pénztári hivatal állapítja meg. Ez csak elkészíti a javaslatot, a collegiumit benyújtja a koll. gazdasági tanácshoz, ahonnan a gazdasági tanács pénzügyi bizottságához és ismét vissza a gazdasági tanácshoz kerül az. Ezután a collegiumi igazgatótanács gazdasági albizottsága veszi vizsgálat alá s terjeszti be az igazgatótanács plénuma elé. Innen jut aztán a legfelsőbb fórum, az egyházkerületi közgyűlés elé. A kinyomatott előirányzatot az esperesi hivatalok útján jó előre eljuttatja a pénztári hivatal a közgyűlési tagok kezéhez. Az egyházkerületi pénztár költségvetését a pénztári hivatal előmunkálata alapján az egyházkerületi pénzügyi bizottság állítja össze és úgy mutatja be az egyházkerületi közgyűlésnek. Már most — még ha fel is lehetne tenni a pénztári hivatalról bárminemű „fintaságot” (csalafintaságot akart mondani), vagy éppen „sikkasztást”, amit tisztelettel ugyan, de egész erővel komolyan visszautasítok, bántó gondolat ennyi fórumról feltenni azt a vigyázatlanságot, hogy a pénztári hivatal csalafintaságait észre ne venné. Vagy talán ott, a levéltárhoz környezetében úgy szokták kezelni a költségvetéseket? . . .

A „Magyar Szó”-nak kell még annyit megjegyez-nem, hogy a közleményem elején tett kijelentésem után nincs szándékomban ugyan elvitatni semmi érdemét — a 3 milliós államsegély kivívása körül, mivel ő már annyira szuggereálta ezt magának, hogy abból ugyan kiocsudni nem fog; de mégis eszembe jut itt a bogáti papvalasztás története, mikor az új papnak előbb az egyik, azután a másik atyafi, majd a kurátor sügta meg bizalmasan, hogy ha ő nem lett volna, sohase lett volna a tiszteletes ur bogáti pap. Utoljára a harangozó is utanna futott az elrökönyödött ifju lelkésznek, s bizalmasan közölte vele, — megfogván még a kabátja csücskét is — hogy „aztán tiszteletes ur, úgy tudja meg, hogy ha én nem vagyok, soha se lett volna az urból bogáti pap!” Az én elismerésem azonban nagyon parányi a köztudat tiltakozásával szemben, mintha egy hírlapnak lehetne köszönni a 3 milliós államsegélyt. Jelentékenyebb tényezők hozták azt létre. Tetszik tudni: jelentékenyebb tényezők! . . .

Hogy pedig a gymnasium részére nincs igénybe véve az államsegély: annak nem a collegium az oka. Ugyanis a főiskolai igazgatótanács többször sürgette a főgymnasium részére a fentartási államsegély igénybevetését. Legutóbb 1904. jul. 11. tartott üléséből 50. sz. határozatával arra hívta fel a főgymn. tanári kart, hogy a főgymn. részére szükséges államsegély összegét számszerűleg mutassa ki. Az igazgatótanács a tanári kar ide vonatkozó javaslatát elfogadta, de az 1904. év őszén

tartott egyházkerületi közgyűlés 285. jksz. alatt kelt határozatával az igazgatótanács azon javaslatával szemben, hogy a főgymnasium és a tanítóképző számára az 1883. XXX. t.-c. alapján kéressék az évi államsegély, egy szavazattöbbséggel azt az indítványt fogadta el, hogy az igazgatótanács a jelen alapon munkálja tovább a főiskola belső fejlesztését. Így hát maga az egyházkerület zárta el az utját annak, hogy az államsegély igénybe vétessék. Ebből folyólag természetes kötelezettsége az egyházkerületnek, hogy ha az egyik forrást ő maga dugta le: nyisson helyette másikat. Azt pedig ne felejtjük, hogy az államsegélyt leszavazók nagy többsége azokból került ki, akik a levéltárhoz klubbjához tartoznak. Ugyan kérem melyik lábára álljon az ember, hogy az önök gusztusát eltalálja?

A levéltárközleményének 2-ik bekezdése elején, a 4-ik bekezdésnek végén kezelt iránygyakorlathoz nincs szavam, csak annyi, hogy tévedni, emberi dolog, ami ezuttal a levéltárhoz megesett: de a kifejezésekben piszkolódni: ez egészen izlés dolga s a műveltség fokmérője.

Rózsa Sándor

egyházkerületi és collegiumi pénztárnok.

K Ü L Ö N F É L É K .

— Az állam ellen. A Kuria elítelt egy plébánost, mert felszólította híveit, hogy ne irják alá a házassági jegyzőkönyveket. Magyarország legfelsőbb bírósága úgy vélekedett, hogy aki úgy beszél, mint a hogy az a plébános beszélt, izgat a tötvényes intézkedések ellen. E kuriai ítélet mellé merészkedik a néppárt a maga kiáltványát odaszögezni, mely azt mondja, hogy de bizony ne irjátok alá a házassági jegyzőkönyveket ezentul sem. Az ilyen eljárás teljesen igazolja azt a néppárt ellen annyiszor hangoztatott vádat, hogy e párt felekezeti gyűlölségben született és hogy anélkül képtelen egészséges életet élni. Nem lenne érdemes ennyi szóra a néppárt legujabb üszökdobása; hiszen fujta eleget a felekezeti gyűlölséget is, de azért még nem ég fejük felett a ház. Hanem mostani cselekedete egyenesen belefuródik társadalmunk és állami szervezetünk legerősebb támaszába: igazságszolgáltatásunk érintetlenségébe. A legelvetemültebb felekezeti igazgató is meghunyászkodik, ha a Kuria szavát meghallotta és legvörösebb szociáldemokrata is lazábban fogja tollát, ha a legfelsőbb bíróságról ír: olyan gyökeres tiszteletnek örvend ez a testület. S ez a szinte vallási tisztelet nem akadályozott meg egy egész politikai pártot, (amely pedig az erkölcsi tekintélyt igen sokszor hangsúlyozza, ha

papokról van szó) abban, hogy szétszakítson egy kuriai ítéletet és hogy helyére lázító beszédet írjon. Nem hinnők, hogy ilyesmi Európában előfordult volna valaha. A néppártot okos, politikussal a helyzetet mérlegelni tudó pártnak szokták feltüntetni. Minden jó magyar ember, kinek van ebben az országban valami veszteni valója, elfogulatlanul megállapíthatja, hogy a néppárt, mikor azt a szerencsétlen kiáltványt kibocsátotta, se okos, se politikus, se a helyzet tudatában nem volt. (Az Egyetértés.)

— **A püspöktől.** A „József kir. herceg Szanatórium Egyesület” elnökségétől f. évi október hónapban kérés érkezett hozzám, hogy az egyesület nemes munkájában, a tüdőbetegeknek gyógyítása és Isten után megmentése érdekében munkáljak közre. A cél nemes, ez ügyben közremunkálni emberbaráti szent kötelességünk. Hivatkozva tehát 292—1906. sz. egyházkerületi közgyűlési határozatra, mely hasonló emberbaráti nemes érzelmekre támaszkodva a siket-némák gyámoltasáról intézkedik: — tiszteletteljesen kerem a nagytiszteletű esperes urakat, hogy a tüdőbetegeknek szanatóriuma nemes céljának megvalósítására hatáskörükben közreműködni, a nagytiszteletű lelkész és tekintetes tanító urakat, az egyházak érdemes előjáróit felhívni méltóztatassanak, hogy az általuk legalkalmasabbnak vélt időben és módon ezen célra gyűjtést eszközöljenek s a begyűlendő kegyes adományokat közvetlenül a szanatórium elnökségéhez, vagy főttkári irodájához Budapestre, IX. kerület Lónyay-u. 47. sz. eljuttatni buzgólkodjanak. Szíves üdvözléssel és atyafiságos szeretettel vagyok Debrecen 1908. december hó 4-én. Eröss Lajos püspök.

— **Előfizetési felhívás.** Az utóbbi évtizedekben a tudományos világ figyelme egyre fokozottabb mértékben fordul a vallások története felé, mint ezt tanúsítja egyebek közt az a nagy érdeklődés is, melyet a babyloniai kutatások nem pusztán a teológusok s nem is pusztán az ó-kor történetével foglalkozók, de általában a műveltek körében keltettek. Több nyugoti országban a vallástörténetnek már néhány évtized óta külön egyetemi tanszékei vannak; Parisban egy önálló vallástörténeti muzeum létesült; angol, francia és német vallástörténeti folyóiratok tárgyalják a vallástörténet fontosabb problémáit s általában e tudományág iránti érdeklődés óriási irodalomban jut kifejezésre. Ez irodalom legjelesebb termékeinek két évtizeden át tanulmányozása bátorít és indít arra, hogy tanulmányaim eredményét a magyar olvasó közönség használatára bocsássam, ha a tárgy iránt ennek körében megfelelő érdeklődést találok. A vallástörténet kézikönyve cím alatt óhajtanék kiadni egy ily tárgyú művet husz — 3 ives

fűzetben, illetve két — 30 ives — kötetben. A munka ára kötetenként, fűzve 10 korona s illetve fűzetenként 1 korona, mely összeg az egyes kötetek, fűzetenként való megrendelés esetén pedig az egyes fűzetek megjelenése után fizetendő. A jelentkezők számától függ a munka megjelenése, — mint szintén az, hogy illusztrációkkal lesz-e ellátható. Elegendő számú jelentkezés esetén a munka első füzete jövő év március hónapban fog megjelenni. Dr. Antal Géza theol. akad. tanár.

— **Kérelem a tanító kartársakhoz.** Földrajzi oktatásunk fejlesztése érdekében kérem a t. kartársakat, kegyeskedjenek a városokban, községükben vagy vidékén levő történelmi nevezetességű épületek, emlékek vagy természeti ritkaságokról hozzám képes levelezőlapokat küldeni. Szíveségüket előre is köszönöm. Vaday József közs. iek. igazgató Nagyvárad.

— **Az Országos Vallássegyleti Szövetség** vezetésére arra kéri a Szövetség tagjait és taggyűjtőit, hogy mivel az alapszabályok még eddig nem érkeztek le a belügyminisztériumtól, a szervezkedés előmunkálatait szíveskedjenek ugyan teljes buzgalommal tovább folytatni, de a helyi fiókok hivatalos megalakítását hagyják függőben mindaddig, míg a Szövetség vezetősége az alapszabályok megerősítése után, erre őket hírlapilag és körlevélben fel nem hívja.

— **A „Mustármag”** magyar keresztyén női lap az 1909. év január elején kezdi meg hatodik évfolyamát. A mai nehéz időkben, mikor sok bajjal küzdő magyar nemzetünket még az a veszély is fenyegeti, hogy sokan elfordulnak Istentől, elvesztik hitüket s ezzel nemcsak maguknak, hanem hazájuknak és egyházuknak a javát is veszélyeztetik, valóban szükséges, hogy legyenek lapjaink, melyek ezen a bajon segíteni igyekeznek. Szükséges, hogy legyen ilyen lapjuk a magyar protestáns nőknek is, hogy az őket a Krisztus keresésére, a biblia olvasására, gyermekeiknek a hitben való fölnevelésére, a veszélyben levők mentésére, az elhagyottak és szegények segítésére serkentse. Ezt a célt tűzte ki maga elé a „Mustármag. Különösen a középosztály nőinek lelki szükségét tartja szem előtt, s óhajtanó volna, hogy minden protestáns lelkészné és tanítóné kezében is ott legyen. Szerkesztője Vargha Gyuláné, Budapest, II. Bimbó-u. 10., előfizetési ára egész évre 2 korona, mely csekély összegért az olvasó minden hónap elsején (augusztus és szeptember kivételével, tehát tízszer egy évben) megkapja a csinos kiállítású, 16 oldalra terjedő, borítékba fűzött lapocskát és a hozzácsatolt négyoldalas mellékletet, amelyben minden napra található egy-egy kis rövid magyarázat a bibliának valamely megjelölt részéhez. A bibliai részek az Utmutató című kis fűzet nyomán vannak kijelölve, mely külön is kapható az 1909. évre 20 fillérért, a Bethani egyesület kiadásában Budapestben, Deli Gyulánál (IX. Lónyay-u. 9.) A Mustármag előfizetését a szerkesztőhöz küldeni. Félévre is elő lehet fizetni.

— **A „Vasárnapi Ujság”** december 6-iki száma a Szépművészeti Muzeum Rembrandt-kiállításáról, a most divatozni kezdő magyar találmányu koppanó-já-

tékről, Thököly sirjáról, gróf Benyovszky Móric emléktáblájának leleplezéséről, a mostani vadász-évről közöl képeket. Szépirodalmi olvasmányok: Mikszáth Kálmán regénye, A fekete város. Kupcsay Feliácán novellája, Carducci verse, Zoltán Vilmos fordításában, Lemaitre franciából fordított regénye. Egyéb közlemények: Pörge Gergely rajza, színházi cikk, tárcacikk a hétről s a rendes heti rrvatok: Irodalom és művészet, Sakkjáték stb. A „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedévre négy korona, a „Világkrónika”-val együtt négy korona 80 fill. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-u. 4. szám.) Ugyanítt megrendelhető a „Képes-Néplap” a legelső ujság a magyar nép számára két korona 40 fillér.

— **A püspök Mosnicán.** Temes megyében és a délvidéken a 16-ik század közepéig sűrű volt a népesség és ez a népesség szinnyar vala. Szent vallásunk is korán elterjedett e részeken s fejedelmi pártfogói valának. A török hódoltság alatt pusztult el e gazdag földről a lakosság s azok között a mi hiveink. III-ik Károly után kezd újra népesíteni e tájék, de haj nem a régi magyar birtokosok utódaiból, hanem idegenekből, akiket tervszerűen a magyarság kiszorítására telepít be az állam. Ekkor volt az az, hogy az államalkotó magyarság az összes népességnek alig harmadrészére szállott alá s a svab telepesek teljesen felépített telkeket, felszerelést és készpénzt kaptak. És mégis mily csodalatosok az Urnak utai. A maroknyi magyarság megnövekedett s az idegen, melynek az államhatalom kedvezett, lassan megfogyatkozott és évről-évre tért vesztett. Mint a növény, amelynek gyökerei beleszakadtak a földbe, újra kihajt, a régi romok között ismét kihajtott a magyarság faja s felépültek régi hajlékai. Temesvár, Lippa mind elvesztett pontok a régi időben, Temesvár, Lippa idegenek által megszállott helyek a közelmultban. És Temesvár, Lippa meg egy sereg új név mind a magyarság új várai és hódítványai a jelenben s a jövőbeli győzedelmes hadjáratok kiinduló pontjai. Azokká teszi őket a növekedő magyarság ereje, a politikai hatóságok s az állam közreműködése és azokká főleg a mi magyar ref. egyházaink és templomaink, melyek, itt évről-évre megépülnek és emelkednek. Most is egy ilyen magyar templom felszentelésére készülünk túl Temesváron, Mosnicán. Túl van s még is maga szeretett püspökünk vállalta ezt a feladatot, minél ünnepélyesebbé tenni ottani hiveink ünnepét, melyhez már régóta készülödték. Ez a püspöki utazás és vállalkozás illusztrálja az új püspök programját, mely a magyar

nemzeti szempontokra olyan nagy súlyt helyez. Ugy tudjuk, hogy első püspöki körútja is a délvidék meglátogatására van szánva. És így van ez jól mindenképpen. Amaz egyetlen Főpásztor után minden lelkipásztornak csak az lehet a feladata, hogy megtartsa a mi elveszett. Haj, hogy az evangéliomnak, haj hogy a magyarságnak, nekünk olyan sok veszett. De ismét megépülnek a régi helyek s az Ur visszahozza Sionnak foglyait. Az örvendezés szava ismét hallatszik és a romok betelnek élettel. Legyen áldott az Ur, ki nekünk ez örömet szerzé s mindazok, akiknek buzgó közreműködése által ez öröm a magyarság egész házának örömévé lett. Áldás kísérje püspökünk lépését, ki a zord időben egészségével sem gondolva, most közvetlen a konventi gyűlés előtt ilyen utra s feladatra vállalkozott. Ideje is már, hogy a püspök pásztori kötelességei az adminisztráció dolgainak elébe tessenek. A mosnicai templom szentelés erre nézve mond nekünk valamit s a mit mond és velünk sejtet, mindnyájan örömmel halljuk.

— **A konvent.** A főtiszteletű és méltóságos konvent a jövő héten ismét gyűlésezik. Valószínűleg nem fog e méltóságos gyűlésen történni semmi, csak ez jelenti az a körülmény, hogy a gyűlés idejéről és tárgyról mint rendesen, most sem kaptak tájékoztatást a prot. lapok. Most azonban talán az általános közveszelelem idején, még a főtiszteletű és méltóságos konventől is más elbánást vártunk volna. Egyebek között azt, hogy a védekezés ügyét is kezökbe vegyék és a közös protestáns bizottságot más vallású tagokkal is kibővítsék, napilapot állítsanak, sajtóügyi osztályt szervezzenek és a többi. Vagy mindezeket ismét csak hiában várjuk?

— **A hátralék.** Tisztelettel felhívjuk előfizetőinket, hogy hátralékos tartozásaikat az esztendő végéig okvetetlen befizetni méltóztassanak. A hivatalos hirdetési díjakról külön számlákat küldünk szét, de a többi hátralékosokat egyenként nem is győzzük most kiírni s egyelőre csak e helyen szöllítjük fel arra, a mit régen teljesíteniök kellett volna: a mult és folyó évi előfizetési pénzek beküldésére. És még itt a mi kerületünkben akartak volna némelyek új lapot alapítani! A mint látszik, még ez az egy is felesleges.

Ujjonnan megjelent művek!

H Ó S E Á S.

Theologiai magántanári vizsgai dolgozat.

Irta:

Ceglédi Sándor

veleikai-pisaneikai református missiói lelkész.

Ára füzve 3.50 korona.

Halotti beszédek és imák

Irta:

K I S G Á B O R

volt papai református lelkész.

Terjedelme 15 és fél iv. Tartalmaz 71 halotti beszédet és imát.

Ára füzve 4 korona.

Megrendelhetők a kiadónál:

K I S T I V A D A R

könyv- és papírkereskedésében Pápán, Fő-utca 21 sz.

MÜHLE VILMOS

es. és kir. udvari szállító

T E M E S V Á R.

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-Nagytenyészetek.

(Növelési terület 94 hold.)

Világkivitel

A legjobb magvak. A legnemesebb csemetefák. A legszebb diszfák,

== cserjék, rózsák, fenyők. ==

Kertészeti kézikönyv dilettánsoknak.

Dus főárjegyzék ingyen

Amerikai Cottage-szivólegrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körút 15. szám

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele.
Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérn.
= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

Mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos toronaméretekkel, templomok, szemináriumok részére.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és díszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, díszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jókötésben
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.
Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószekeken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcses szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz. — mint *Díszablak, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes stílusban, levéltári okmányartók.*

Rendkívüli fontos ujdonság!

Kiadásunkban megjelent a

Bibliai szemelvények könyve

4 táblázattal, 6 ábrával, 12 gyönyörű képpel és 5 színes térképpel.
A biblia ujonnan revidiált szövege alapján készítette

Murányi János,

péceli ref. lelkész.

A magyarországi ref. egyetemes konvent által 1000 koronával jutalmazott pályamű

Szó- és tárgymagyarázatokkal, rövid ismertetésekkel, táblázatokkal, ábrákkal, térképekkel és képekkel.

Ára csinos és erős fekete bőr vászonkötésben 3 kor.

Amagyarországi református egyemes konvent 3472—1908. számú körlevélben elrendelte, „Biblia Szemelvények Könyve“ az 1908—9. isk. évi közpiskolai tankönyvjegyzékbe hogy tel- essék. azért kiváló súlyt helyez arra, föltétlenül szükségesnek tartja és elvárja, hogy e kitévé- tankönyv az összes hazai gimnáziumokban, polgári fiu- és felsőbb leányiskolákban, real- és ipanő- iskolákban, továbbá tanító- és tanítórő-képezdekben a református vallásoktatásnál segédkönyvül- alkalmaztassék.“

Felhívjuk ezuttal b. figyelmét a szakkritika által osztatlan elismerésben részesített következő tan- könyvekre .

Tankó Béla, A főbb vallások története és a keresztyén egyház története a reformációig, füzve	1 K 80 fill.
Tankó Béla, Egyháztörténeli olvasmányok.	
I. kötet. A reformációig	1 „ 80 „
II. kötet. A reformációtól kezdve	2 „ — „
III. kötet. A magyar reformáció	2 „ 40 „

E gyűjteménnyel a szerkesztő az egyháztörténelem tanulásához óhajtott segédkönyvet adni, mindenek előtt a **tanulóknak**, de az első tájékozódást kereső nagy közönségnek is kezébe.

Megjelentek és kaphatók :

Hegedüs és Sándor
Debrecenben.

prot. egyházirodalmi
könyvkiadóhivatalában

Hajdumegyei Népbank mint szövetkezet.

Ötödik évtársulatát 1908. január elsején nyitotta meg melybe tagok bármikor beléphetnek.

Az intézet tagjainak száma rövid négy évi fenállása alatt 4200-re emelkedett, a kik 16,000 törzsbetétre több mint 800,000 koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt 2500,000 korona tőkenek felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hétbármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamat mellett folyósít.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ ere.

jelel kezesseg nélkül. 2. Kezeségi kölcsönöket egy

vagy több elfogadható kezes jótállása mellett, még

azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok.

3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebele-

zes mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfo-

gadható értékekre.

Jelentkezések az ötödik évtársulatba való belépésre

vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy dél-

után az épület helyiségében Piac-utca 69. szám,

az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Revi Nándor,

Dr. Brukner Ernő,

jegyző és s.

elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,

elnök.

Hegedüs Sandor.

Grósz Nagy Ferencz.

Orgona - Harmoniumok

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes hurok-, vonós- és fuvó-hangszerait, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda

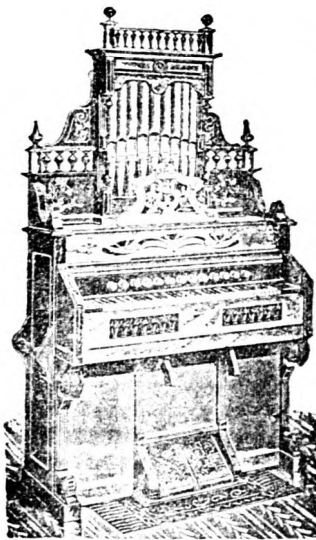
mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezeség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) Tárogató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerre általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszeres javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezeség minden egyes hangszerrel. Árjegyzék minden egyes hangszerrel külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok!

Árjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz
Az ev. ref. egyházak szállítója,

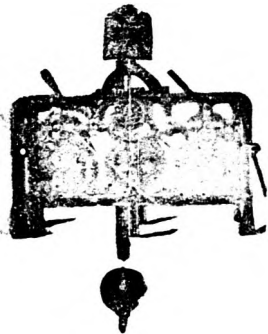
Pontos kiszolgálás; jutányos árak!

Löfkovits Arthur

— órás, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —
Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok nagy raktára.
A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyöseb-ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

— gőzerő berendezéssel —
Budapest, VII., Csömöri-u.
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Lukács Vilmos és Testvére

Hatvan-utca 5.

Tető fedési vállalat Eternit aszbeszt ezement palával. Aszfalt lemezek egyszerű és kettős ragasztott fedés Faczement tetők készítése. Mindennemű beton és ezement munkák. Portland és román ezement.

Telefon 308.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP könyvnyomdája

a legolcsóbban és ízletesen készít mindenféle nyomdai munkát, u. m.

Táblázatokat, Alapszabályokat, Könyveket, Műveket, Báli meghívókat, Névjegyeket, Röpiratokat, Adó könyvecskéket, Lapokat, Termény-, Pénz-, Magtárkezelési íveket, Lakodalmi kártyákat Stb.

Figyelem!

Szőlőoltványt, szőlővesz-szót ne rendeljen addig, míg tőlem árjegyzéket nem kér! Gyökeres oltványok ezre 140 korona, Delaware ezre 100 korona.

Czim :

Szigyártó Nagy Mihály

Felsőseged, Somogy megye.

Sesztina Lajos

vaskereskedése

DEBRECZEN, Piacz-utca 23. sz.

Fegyvertöltény-hüvelyek :

Lefauchaux és Lancaster barna, szürke, zöld.

Hüvely dugasz, réz-gyutaes.

Revolver és Flaubert töltények. Ólom-sörét.

Revolverek, Flaubert-fegyverek.

Szétküldés 5 kilós postacsomagokban.

Vaskályhák fa- és szénfűtésre.

Meidinger, Kräder és Friedlandi kályhák.

— Főzőkonyhák. —

Baktai EGRY FERENCZ

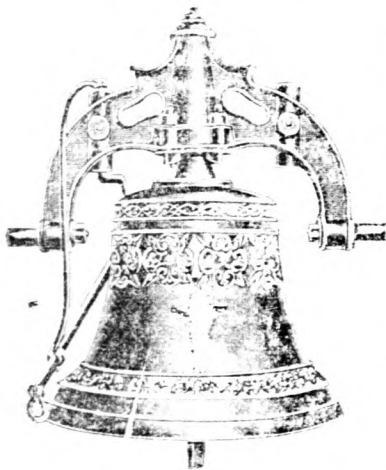
Harangöntő

KISGEJŐCZ. (UNGMEGYE.)

Alapítva 1793-ban.

Alapítva 1793-ban.

Kitüntette: Budapest Hódmezővásárhely Pécs és az országos Iparegyesület által, ezen felül nagyon sok elismerő irat.

Készít

harangokat

Előre meghatározott hangnemből a legmeszszebb menő jótállás mellett, továbbá

vasharang-lábakat és régi

harangokat,

szabadalmazott forgatható vaskoronákra át-szerel. o o o o o

Tessék árjegyzéket kérni!

Novotny Antal

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú új modern atlyukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 467 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyet nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokait. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításán milleniumi nagy eremmel kitüntette.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debrecenben a Piac-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

XX. férfi, fiu és leányka ruha-üzlete. XX.

A járókelőket megállítják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az teli idény legújabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi-ruha üzletnek, mely 56 év óta áll fenn jó hírneve a közön ég körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pa arul vannak telhalmozva hazai és külföldi szövegekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra **szabott árak** mely minden darabon ki-tüntetve látható, a leg-pontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalom-mal eszközölheti bevásárlásait.

Videkről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesíti és a meg-nem felelő árut készséggel visszaveszi.

Alapított 1845-ben.

Mérték sz. int. külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.